

Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT

D. SPIELMANN

fremSAT den 10. april 2025¹

Sag C-225/22

»R« S.A.

mod

AW »T« sp. z o.o.

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Sąd Apelacyjny w Krakowie (appeldomstolen i Krakow, Polen))

»Præjudiciel forelæggelse – retsstatsprincippet – effektiv retsbeskyttelse på de områder, der er omfattet af EU-retten – artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU – domstol, der forudgående er oprettet ved lov – dom afsagt af den øverste domstol, hvorved en dom afsagt af en appeldomstol ophæves og sagen hjemvises til sidstnævnte domstol til fornyet behandling – mulighed for at fastslå, at en højere retsinstant er ulovligt sammensat – virkninger af retsafgørelser vedtaget af retsinstanter, der er ulovligt sammensat – retssikkerhed – retskraft«

Indledning

1. I forbindelse med krisen i retsstaten i Europa har en omfattende praksis fra Domstolen, som har givet anledning til meget skriveri, fastlagt rammerne for de krav om domstolens uafhængighed og upartiskhed, der følger af artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, sammenholdt med artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).
2. For nærværende konstateres, at formålet med de anmodninger om præjudiciel afgørelse, der er blevet forelagt Domstolen, har været at få belyst, hvilke konsekvenser der skal drages af denne retspraksis².
3. Kan en national domstol fastslå, at en national højere retsinstant på grund af ulovligheder, som proceduren for udnævnelse af visse af dens medlemmer har været behæftet med, ikke er en »domstol, der forudgående er oprettet ved lov« som omhandlet i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, sammenholdt med chartrets artikel 47? Såfremt dette spørgsmål besvares bekræftende, hvilken retlig skæbne skal da gælde for retsafgørelser vedtaget af en sådan instans? Disse vanskelige retlige spørgsmål, som dette forslag til afgørelse er rettet mod, er blevet forelagt Domstolen af Sąd Apelacyjny w Krakowie (appeldomstolen i Krakow, Polen) som led i denne præjudicielle sag.

¹ – Originalsprog: fransk.

² – Jf. den verserende sag C-521/21, Rzecznik Praw Obywatelskich (Udelukkelse af en dommer ved de almindelige domstole).

4. I den dom Domstolen skal afsige i denne sag, vil den således få lejlighed til at tage stilling til bl.a. spørgsmålet om konsekvenserne af en tilsidesættelse af kravet om, at en domstol forudgående skal være oprettet ved lov, skal defineres efter den latinske grundsætning *ex injuria ius on oritur* (fra ulovligheder skal lovgivning ikke opstå) i det tilfælde, hvor de afgørelser, der er blevet truffet af den berørte retsinstans har opnået retskraft.

Retsforskrifter

EU-retten

5. I den foreliggende sag er artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU og chartrets artikel 47, stk. 2, relevante.

Polsk ret

6. Ustawa o Sądzie Najwyższym (lov om den øverste domstol) af 8. december 2017 (Dz. U. af 2018, pos. 5) indførte navnlig Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager, Polen) ved Sąd Najwyższy (øverste domstol, Polen).

7. Artikel 26 i lov om den øverste domstol, som ændret ved lov af 20. december 2019 om ændring af lov om de almindelige domstole, lov om den øverste domstol og visse andre love, er affattet således:

»1. Ekstraordinære sager, tvister vedrørende valg og sager til prøvelse af gyldigheden af nationale folkeafstemninger og folkeafstemninger om forfatningen, sager med henblik på at fastslå gyldigheden af valg og folkeafstemninger [samt] andre offentligretlige sager [...] henhører under [afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sagers] kompetence [...]

2. [Afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager] har kompetence til at påkende anmodninger eller erklæringer vedrørende udelukkelse på grund af inhabilitet af en dommer eller udpegning af den domstol, for hvilken en sag skal føres, herunder klager om domstolens eller dommerens manglende uafhængighed [...]

3. Den i stk. 2 omhandlede anmodning behandles ikke, hvis den vedrører konstatering og bedømmelse af lovligheden af en dommers udnævnelse eller lovmæssigheden af dommerens beføjelse til at udøve judicielle funktioner.

[...]«

8. Artikel 89 i lov om den øverste domstol fastsætter i stk. 1-3:

»1. Såfremt det er nødvendigt for at sikre overholdelsen af princippet om en demokratisk retsstat, som virkeliggør principperne om social retfærdighed, kan der indbringes en ekstraordinær appel til prøvelse af en endelig afgørelse, der er truffet af en almindelig domstol eller en militærdomstol, og som har afsluttet behandlingen af den pågældende sag:

1) hvis afgørelsen krænker de principper eller de menneske- og borgerrettigheder og frihedsrettigheder, som er fastlagt i forfatningen, eller

- 2) hvis afgørelsen er en åbenbar tilsidesættelse af loven, for så vidt som der heri foretages en urigtig fortolkning eller anvendelse, eller
- 3) hvis den pågældende domstols grundlæggende konklusioner er i åbenlys modstrid med indholdet af de beviser, der er indsamlet i sagen, og

afgørelsen ikke kan annulleres eller ændres ved hjælp af andre ekstraordinære retsmidler.

2. Ekstraordinær appel kan iværksættes af generalstatsadvokaten og ombudsmanden samt – inden for rammerne af deres beføjelser – af formanden for Prokuratoria Generalna i Republikken Polen [(statsligt agentur til forsvar for statskassens interesser)], ombudsmanden for børns rettigheder, ombudsmanden for patienters rettigheder, formanden for finanstilsynskommissionen, den finansielle ombudsmand, ombudsmanden for små og mellemstore virksomheder og formanden for konkurrence- og forbrugerbeskyttelsesmyndigheden.

3. Ekstraordinær appel skal iværksættes inden en frist på fem år fra det tidspunkt, hvor den anfægtede afgørelse blev endelig, og, såfremt der har været iværksat kassationsanke eller kassationsappel til prøvelse af afgørelsen, inden en frist på et år fra tidspunktet for behandling heraf. En ekstraordinær appel kan ikke tages til følge til skade for den indstævnte, hvis den er blevet iværksat mere end et år efter det tidspunkt, hvor afgørelsen blev endelig, og, såfremt der har været iværksat kassationsanke eller kassationsappel, efter udløbet af en frist på seks måneder fra tidspunktet for behandling heraf.«

9. Samme lovs artikel 115, stk. 1, har følgende ordlyd:

»1. Der kan inden en frist på seks år fra ikrafttrædelsen af nærværende lov indbringes en ekstraordinær appel til prøvelse af endelige afgørelser, der har afsluttet behandlingen af sager, som har opnået retskraft efter den 17. oktober 1997. Artikel 89, stk. 3, første punktum, finder ikke anvendelse.«

I. Tvisten i hovedsagen, de præjudicielle spørgsmål og retsforhandlingerne for Domstolen

10. Ved stævning af 9. august 2004 nedlagde selskabet AW »T« sp. z o.o. påstand om, at det blev forbudt B.O. og selskaberne »R« og »K« at bringe bl.a. krydsordsblade, der var mærket med numrene »100«, »200«, »222«, »300«, »333«, »500«, »1000«, og hvori krydsordsmønstrene fremtrådte i en farvet boks med en baggrund i samme farve og med en farvet kant, i handelen. Markedsføring af sådanne blade var nemlig ifølge førstnævnte selskab i strid med bestemmelserne i ustawa prawo o własności przemysłowej (lov om industriel ejendomsret) af 30. juni 2000 (Dz. U. af 2003, pos. 1117) og i ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (lov om bekæmpelse af illoyal konkurrence) af 16. april 2003 (Dz. U. af 2003, pos. 1503).

11. Ved dom af 25. oktober 2005 forbød Sąd Okręgowy w Krakowie (den regionale domstol i Krakow, Polen) markedsføring af 28 blade, der var beskyttet af et registreret varemærke, og frifandt de søgte selskaber i øvrigt.

12. Ved dom af 9. november 2006 ændrede Sąd Apelacyjny w Krakowie (appeldomstolen i Krakow, Polen)³ som følge af en appel iværksat af B.O. og selskabet »R« den af Sąd Okręgowy w Krakowie (den regionale domstol i Krakow) afsagte dom, idet den udvidede det i det foregående punkt i dette forslag til afgørelse nævnte forbud.

13. Kun B.O. iværksatte kassationsappel for Sąd Najwyższy (øverste domstol, Polen) til prøvelse af dom af 9. november 2006. Den 21. februar 2008 ophævede Sąd Najwyższy (øverste domstol) den af Sąd Apelacyjny w Krakowie (appeldomstolen i Krakow) afsagte dom for så vidt angår den del, der vedrørte ændringen af den af Sąd Okręgowy w Krakowie (den regionale domstol i Krakow) afsagte dom, og hjemviste sagen til Sąd Apelacyjny w Krakowie (appeldomstolen i Krakow) til fornyet behandling. Endelig afsagde sidstnævnte domstol den 27. maj 2010 sin dom.

14. Ikke før den 27. januar 2020 iværksatte Prokurator Generalny (generalstatsadvokaten, Polen) for Sąd Najwyższy (øverste domstol) et ekstraordinært retsmiddel i henhold til artikel 89 i lov om den øverste domstol til støtte for selskabet »R« S.A. og til prøvelse af dommen af 9. november 2006 fra Sąd Apelacyjny w Krakowie (appeldomstolen i Krakow). Generalstatsadvokaten var af den opfattelse, at Sąd Apelacyjny w Krakowie (appeldomstolen i Krakow) havde tilsidesat forbuddet mod reformatio in pejus, eftersom den, idet den havde ændret den anfægtede dom fra Sąd Okręgowy w Krakowie (den regionale domstol i Krakow), havde udvidet det forbud, som bl.a. »R« var blevet pålagt. Den af Sąd Apelacyjny w Krakowie (appeldomstolen i Krakow) afsagte dom havde nemlig forbudt markedsføring af alle krydsordsblade, der på omslaget var mærket med numrene »100«, »200«, »222«, »300«, »333«, »500«, »1000«, mens den af Sąd Okręgowy w Krakowie (den regionale domstol i Krakow) afsagte dom kun havde forbudt markedsføring af specifikke blade, der var mærket med udgivelsestitler- og referencer og forsynet med de pågældende registrerede varemærker. Ved dom af 20. oktober 2021 ophævede Sąd Najwyższy (øverste domstol) i forhold til selskabet »R« dommen af 9. november 2006, der i det væsentlige vedrørte et forbud mod visse illoyale konkurrencehandlinger, og hjemviste sagen til Sąd Apelacyjny w Krakowie (appeldomstolen i Krakow) som forelæggende ret til fornyet behandling.

15. I forbindelse med den fornyede behandling har AW »T« anmodet den forelæggende ret om at udstede en kopi af dommen af 9. november 2006 og påføre denne en fuldbyrdelsespåtegning til bekræftelse af dommens endelige karakter og har gjort gældende, at dom afsagt af Sąd Najwyższy (øverste domstol) den 20. oktober 2021 skal anses for at være ugyldig.

16. Til støtte for sin anmodning har AW »T« for det første henvist til dom afsagt af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (herefter »Menneskerettighedsdomstolen«) den 8. november 2021 i sagen Dolińska-Ficek og Ozimek mod Polen⁴, hvoraf det angiveligt fremgår, at afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager ikke udgør en domstol forudgående oprettet ved lov.

17. For det andet har AW »T« påberåbt sig dom af 6. oktober 2021, W.Ż. (Afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager ved den øverste domstol – udnævnelse)⁵, hvoraf dette selskab har udledt, at en afgørelse afsagt af en ret, der er ulovligt sammensat, ikke er bindende for andre retter og bør lades ude af betragtning, uden at det er fornødent at annullere den.

³ – Herefter »dommen af 9. november 2006«.

⁴ – CE:ECHR:2021:1108JUD004986819.

⁵ – C-487/19, herefter »W.Ż.-dommen«, EU:C:2021:798.

18. For det tredje har AW »T« udtrykt et vist forbehold hvad angår muligheden for at iværksætte et ekstraordinært retsmiddel til prøvelse af en afgørelse, der har opnået retskraft, når et sådant retsmiddel iværksættes efter en periode på 14 år, og især når retsmidlet udelukkende bliver brugt til at beskytte økonomiske interesser hos et statsligt selskab.

19. Den forelæggende ret har forklaret, at dom af 20. oktober 2021 blev afsagt af Sąd Najwyższy (øverste domstol) i en afdeling, der var sammensat af dommere, som var blevet udnævnt samme dag under samme procedure. Under proceduren havde Krajowa Rada Sądownictwa (det nationale domstolsråd, Polen, herefter »domstolsrådet«) vedtaget en afgørelse om anbefaling af disse dommere, som dog efterfølgende blev anfægtet ved Naczelny Sąd Administracyjny (øverste domstol i forvaltningsretlige sager, Polen), der som en foreløbig forholdsregel udsatte fuldbyrdelsen af den pågældende afgørelse. Imidlertid udnævnte præsidenten for Republikken Polen de pågældende dommere, inden Naczelny Sąd Administracyjny (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) havde påkendt den anfægtede afgørelse.

20. I denne forbindelse har den forelæggende ret gjort opmærksom på, at det dommerkollegium ved Sąd Najwyższy (øverste domstol), som afsagde dom af 20. oktober 2021, var sammensat af dommerne E.S., T.D., P.K., A.R. og M.S., og at dette dommerkollegium på grund af de ulovligheder, som den procedure, hvorved de pågældende var blevet udnævnt til dommere ved afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager, var behæftet med, ikke udgør en domstol forudgående oprettet ved lov i EU-rettens forstand. Det er følgelig nødvendigt at undersøge, hvilke virkninger der bør gælde for en afgørelse truffet af en sådan retsinstans.

21. Der er ifølge den forelæggende ret ligeledes grund til indledningsvis at rejse spørgsmålet, om en national domstol er berettiget til at kontrollere sammensætningen af den højere retsinstans, som efter at have truffet afgørelse i en sag, der er anlagt ved anvendelse af et ekstraordinært retsmiddel, har hjemvist en sag til den pågældende nationale domstol til fornyet behandling, vel at mærke i en situation, hvor denne er bundet af bedømmelsen fra den højere retsinstans.

22. Under disse omstændigheder har Sąd Apelacyjny w Krakowie (appeldomstolen i Krakow) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Skal artikel 19, stk. 1, andet afsnit, [TEU,] artikel 2 [TEU], artikel 4, stk. 3, [TEU] og artikel 6, stk. 3, [TEU], sammenholdt med [chartrets] artikel 47 [...] og artikel 267 [TEUF)] samt princippet om EU-rettens forrang[,] fortolkes således, at disse bestemmelser ikke giver en national domstol mulighed for at anvende en afgørelse fra en forfatningsdomstol, der er gyldig i henhold til national ret, herunder af forfatningsmæssig rang, når afgørelsen udelukker prøvelse ved en national domstol af, om et dømmende organ er uafhængigt, upartisk og forudgående oprettet ved lov i EU-rettens forstand på grund af den måde, hvorpå dommerne udnævnes?
- 2) Skal artikel 19, stk. 1, andet afsnit, [TEU,] artikel 2, [TEU,] artikel 4, stk. 3[, TEU] og artikel 6, stk. 3, TEU, sammenholdt med chartrets artikel 47 og artikel 267 TEUF[,] fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for national lovgivning vedtaget af en medlemsstat[,] som:
 - a) forbyder en national domstol at vurdere lovligheden af udnævnelsen af en dommer og følgelig at undersøge, om en dømmende myndighed er en domstol i EU-rettens forstand, og som

- b) fastsætter disciplinært ansvar for en dommer for den pågældendes dømmende virksomhed i forbindelse med en sådan behandling?
- 3) Skal artikel 19, stk. 1, andet afsnit, [TEU,] artikel 2, [TEU,] artikel 4, stk. 3, [TEU] og artikel 6, stk. 3, TEU, sammenholdt med chartrets artikel 47 og artikel 267 TEUF[,] fortolkes således, at en almindelig domstol, der opfylder de krav, der stilles til en domstol i EU-rettens forstand, ikke er bundet af en dom fra en ret i sidste instans, der er sammensat af medlemmer, der er udnævnt til dommere på en måde, der åbenlyst er i modstrid med den nationale lovgivning, der regulerer udnævnelsesproceduren til dommerembedet ved Sąd Najwyższy (øverste domstol), som følge af hvilken retten ikke opfylder kravet om en uafhængig, upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov og giver borgerne effektiv retsbeskyttelse, og som er afsagt ved anvendelse af et ekstraordinært retsmiddel [...], der ophæver en endelig dom og hjemviser sagen til en almindelig domstol til fornyet behandling?
- 4) Såfremt svaret på det tredje spørgsmål er bekræftende, skal artikel 19, stk. 1, andet afsnit, [TEU,] artikel 2, [TEU,] artikel 4, stk. 3, [TEU] og artikel 6, stk. 3, TEU, sammenholdt med chartrets artikel 47 og artikel 267 TEUF[,] fortolkes således, at manglende bindende virkning betyder, at
- a) en dom afsagt af en ret i sidste instans, som er sammensat på den måde, der er beskrevet i det tredje spørgsmål, ikke er en dom i retlig forstand (dommen er en nullitet) i henhold til EU-retten, og en vurdering af dette kan foretages af en almindelig domstol, der opfylder kravene til en domstol i henhold til EU-retten,
- b) eller er den afgørelse, der er truffet af retten i sidste instans, som er sammensat på den måde, der er beskrevet i det tredje spørgsmål, en [eksisterende] afgørelse, men den almindelige domstol, der på ny behandler sagen, er berettiget og forpligtet til at nægte at anvende bestemmelserne i national ret vedrørende virkningerne af denne afgørelse i det omfang, det er nødvendigt for at sikre en effektiv retsbeskyttelse?«

23. Ved beslutning truffet af Domstolens præsident den 11. maj 2022 er den forelæggende rets anmodning om, at den foreliggende sag undergives en fremskyndet procedure, blevet afvist.

24. Appellanten i hovedsagen, dvs. selskabet »R«, den indstævnte i hovedsagen, dvs. selskabet AW »T«, den polske, den danske og den nederlandske regering samt Europa-Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg. Selskabet »R«, selskabet AW »T«, den polske regering og Kommissionen har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet, som blev afholdt den 9. januar 2025.

Bedømmelse

25. På anmodning af Domstolen vedrører dette forslag til afgørelse alene det tredje og det fjerde præjudicielle spørgsmål.

Om kompetencen og om formaliteten

26. Den polske regering har gjort gældende, at Domstolen savner kompetence til at udtale sig med hensyn til samtlige præjudicielle spørgsmål, med den begrundelse, at organiseringen af den dømmende magt henhører under medlemsstaternes enekompetence. Det er således ifølge den pågældende medlemsstat ikke muligt at fortolke artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU som en regel, der pålægger medlemsstaterne en bestemt organisering af den dømmende magt.

27. Dette argument kan nemt forkastes. Det følger nemlig af fast retspraksis, at selv om organiseringen af den dømmende magt i medlemsstaterne ganske vist henhører under de sidstnævntes kompetence, gælder det ikke desto mindre, at medlemsstaterne under udøvelsen af denne kompetence skal overholde de forpligtelser, der påhviler dem i henhold til EU-retten, og at dette navnlig kan være tilfældet for så vidt angår nationale regler vedrørende vedtagelse af afgørelser om udnævnelse af dommere og efter omstændighederne regler vedrørende domstolsprøvelsen i forbindelse med sådanne udnævnelsesprocedurer. Desuden vedrører de indsigelser, som den polske regering således har fremsat, i det væsentlige selve rækkevidden af den nævnte artikel 19 og dermed fortolkningen af denne. En sådan fortolkning henhører imidlertid åbenlyst under Domstolens kompetence i medfør af artikel 267 TEUF⁶.

28. Den polske regering har ligeledes gjort gældende, at samtlige præjudicielle spørgsmål skal afvises, med den begrundelse, at de retlige spørgsmål, der rejses, er fiktive, irrelevante eller hypotetiske. Ifølge den nævnte regering fremgår det hverken af forelæggelsesafgørelsen, at der i hovedsagen i forbindelse med behandlingen af den ekstraordinære appel ved afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager er sket en krænkelse af retten til adgang til en domstol, der forudgående er oprettet ved lov, eller at den garanti, som er uadskilleligt forbundet med denne rettighed, er blevet draget i tvivl som følge af den forelæggende rets fornyede behandling af sagen.

29. Dette argument er ligeledes ikke overbevisende. Domstolens besvarelse synes nemlig at være nødvendig for at sætte den forelæggende ret i stand til at afgøre, hvorvidt den skal foretage en fornyet behandling af hovedsagen under omstændigheder, hvor den afgørelse, der vil danne grundlag for proceduren for fornyet behandling, er truffet af en instans, som ikke kan anses for forudgående at være oprettet ved lov i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i Menneskerettighedsdomstolens praksis.

30. Endvidere henledes opmærksomheden på, at Kommissionen uden udtrykkeligt at have rejst tvivl om formaliteten med hensyn til den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse i det væsentlige har påpeget, at den ikke ud fra oplysningerne i sagsakterne er i stand til at fastslå, hvorvidt den forelæggende ret, sat med en enedommer, har kompetence til at træffe afgørelse om den problemstilling, der rejses i de præjudicielle spørgsmål, eller hvorvidt proceduren med påstand om, at det fastslås, at den forelæggende rets dom af 9. november 2006 har opnået retskraft, bemyndiger den kompetente enedommer til at kontrollere, om den højere retsinstans, der har ophævet den pågældende dom, er lovligt sammensat.

31. Jeg vil i denne henseende indskrænke mig til i lighed med Kommissionen at minde om, at det følger af fast retspraksis, at det udelukkende tilkommer de nationale retter, for hvilke tvisten er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af de konkrete omstændigheder i hver sag at vurdere såvel, om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at de

⁶ – Jf. dom af 9.1.2024, G. m.fl. (Udnævnelse af dommere ved de almindelige domstole i Polen) (C-181/21 og C-269/21, EU:C:2024:1, præmis 57 og 58 og den deri nævnte retspraksis).

kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, de forelægger Domstolen. Heraf følger, at Domstolen, når de pågældende spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, principielt er forpligtet til at træffe afgørelse⁷.

Om det tredje spørgsmål

32. Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om den er bundet af en afgørelse fra en højere retsinstans, som ikke opfylder kravet om en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov som omhandlet i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU.

33. Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at den forelæggende ret med dette spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU giver en national domstol mulighed for at efterprøve, om en højere retsinstans opfylder kravet om en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, i denne bestemmelses forstand⁸. Spørgsmålet om, hvorvidt en afgørelse truffet af den højere retsinstans i tilfælde af et negativt udfald af en sådan efterprøvelse ikke desto mindre vil have bindende virkning for den lavere retsinstans, henhører nemlig efter min opfattelse under problemstillingen vedrørende disse afgørelses retlige skæbne, som er omhandlet i det fjerde spørgsmål.

Kort gennemgang af retspraksis vedrørende det krav om en »domstol forudgående oprettet ved lov«, der følger af artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU

34. Det følger af en retspraksis, der går tilbage til dommen i sagen Associação Sindical dos Juizes Portugueses⁹, at det med henblik på at tilbyde den effektive retsbeskyttelse, som kræves i henhold til artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, er afgørende, at uafhængigheden og upartiskheden bevares. Kravet om, at retter, der kan anvende EU-retten, er uafhængige og upartiske, er nemlig en del af kerneindholdet i den grundlæggende ret til en effektiv retsbeskyttelse og en retfærdig rettergang, der har afgørende betydning som garant for beskyttelsen af samtlige de rettigheder, som borgerne afleder af EU-retten, og for bevarelsen af medlemsstaternes fælles værdier, der er nævnt i artikel 2 TEU¹⁰.

35. Retten til adgang til en »domstol, der forudgående er oprettet ved lov«, er ifølge Domstolen meget nært knyttet til garantierne for »uafhængighed« og »upartiskhed«. Selv om der ikke er tale om identiske garantier, der indgår i arkitekturen for en retfærdig rettergang, er de efter deres indhold og formål tæt forbundet. Som Domstolen har fastslået¹¹ med henvisning til

⁷ – Jf. dom af 25.2.2025, Sąd Rejonowy w Białymstoku (C-146/23 og C-374/23, EU:C:2025:109, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).

⁸ – Selv om den forelæggende ret også har henvist til artikel 2 TEU, artikel 4, stk. 3, TEU og artikel 6, stk. 3, TEU samt artikel 267 TEUF og chartrets artikel 47, er jeg af den opfattelse, at Domstolen vil kunne rette sin besvarelse alene mod artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU. Det skal i denne henseende erindres, at det som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer Domstolen at give den nationale ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra denne synsvinkel kan Domstolen omformulere de spørgsmål, der forelægges den, idet den i givet fald blandt de bestemmelser, som er genstand for anmodningen om præjudiciel afgørelse, begrænser sin fortolkning til alene at omhandle de relevante bestemmelser. Jf. f.eks. dom af 26.1.2023, Ministerstvo na vatreshnite raboti (Politiets registrering af biometriske og genetiske data) (C-205/21, EU:C:2023:49, præmis 77), hvori Domstolen omformulerede den forelæggende rets tredje præjudicielle spørgsmål.

⁹ – Dom af 27.2.2018 (C-64/16, EU:C:2018:117).

¹⁰ – Jf. dom af 29.3.2022, Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2022:235, præmis 93 og 94).

¹¹ – W.Z.-dommen (præmis 124).

Menneskerettighedsdomstolens dom i sagen *Ástráðsson mod Island*¹², har hver af disse garantier til formål at bevare retsstaten og magtadskillelsen samt at bevare den tillid, som den dømmende magt skal indgyde borgerne.

36. Hvad angår dommerudnævnelsesprocessen er det i dag ubestridt, at henset til de grundlæggende konsekvenser, som denne har for den dømmende magts funktion og legitimitet i en demokratisk stat baseret på lovens suverænitet, er en sådan proces nødvendigvis et element, som er uløseligt forbundet med begrebet »domstol, der forudgående er oprettet ved lov«¹³.

37. I dommen i sagen *Forny et prøvelse Simpson mod Rådet*¹⁴ fastslog Domstolen, at en ulovlighed, som udnævnelsen af dommere inden for en medlemsstats retssystem måtte være behæftet med, indebærer en tilsidesættelse af kravet om en domstol, der forudgående er oprettet ved lov, navnlig når denne ulovlighed er *af en sådan art og alvorlighed*, at den skaber en reel risiko for, at andre dele af statsmagten, navnlig den udøvende magt, kan udøve et skøn, der ikke tilkommer denne, hvorved integriteten af resultatet af udnævnelsesproceduren bringes i fare, og der således vækkes en rimelig tvivl hos borgerne med hensyn til den eller de pågældende dommeres uafhængighed og upartiskhed, hvilket er tilfældet, når der er tale om *grundlæggende regler, der udgør en integrerende del af indretningen og funktionen af dette retssystem*¹⁵.

En national domstols mulighed for at efterprøve, om en højere retsinstans er lovligt sammensat

38. I dommen i sagen *Forny et prøvelse Simpson* fremhævede Domstolen ligeledes, at garantierne om adgang til en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, som udgør hjørnesteinen i retten til en retfærdig rettergang, bl.a. indebærer, at enhver domstol er forpligtet til at efterprøve, om den i kraft af sin sammensætning udgør en domstol, der forudgående er oprettet ved lov, når der består alvorlig tvivl herom. Domstolen konkluderede således, at en sådan kontrol udgør en materiel formalitet, hvis overholdelse er en ufravigelig procesforudsætning og skal efterprøves *ex officio*¹⁶.

39. Det følger af ovennævnte dom, at hovedansvaret med hensyn til at kontrollere, om retten til adgang til en domstol, der forudgående er oprettet ved lov, er overholdt, påhviler domstolene, herunder de nationale domstole, uanset om der er tale om lovligheden af den pågældende domstols egen sammensætning eller om lovligheden af en anden domstols sammensætning¹⁷.

40. Hvad angår retsstatsprincippet i Polen fremgår det af Domstolens praksis, at de nationale domstole skal kunne undersøge, om en ulovlighed, som proceduren for udnævnelse af en dommer måtte være behæftet med, har kunnet føre til en tilsidesættelse af de krav, der følger af retten til effektiv retsbeskyttelse som omhandlet i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU og i chartrets

¹² – Menneskerettighedsdomstolens dom af 1.12.2020 (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, herefter »dommen i sagen *Ástráðsson mod Island*«, §§ 231 og 233).

¹³ – *W.Ż.-dommen* (præmis 125).

¹⁴ – Dom af 26.3.2020 (C-542/18 RX-II og C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, herefter »dommen i sagen *Forny et prøvelse Simpson*«).

¹⁵ – Dommen i sagen *Forny et prøvelse Simpson* (præmis 75, min fremhævelse).

¹⁶ – Dommen i sagen *Forny et prøvelse Simpson* (præmis 57).

¹⁷ – Jf. M. Leloup, »*The appointment of judges and the right to a tribunal established by law: the ECJ tightens its grip on issues of domestic judicial organization: Review Simpson*«, i *Common Market Law Review*, bind 57, nr. 4, 2020, s. 1158, hvorefter »[a]s such, the ECJ relies primarily on the self-regulation by the domestic judiciary«. Min fremhævelse.

artikel 47¹⁸, navnlig de krav, der vedrører adgang til en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, under omstændigheder, hvor der vil kunne rejses tvivl om, hvorvidt disse krav er overholdt¹⁹.

41. Det fremgår nærmere bestemt, at de nationale domstole skal kunne undersøge, om de materielle betingelser og den processuelle fremgangsmåde, hvorunder afgørelser om udnævnelser vedtages, henset til de relevante forhold og andre relevante omstændigheder, der behørigt er godtgjort, og som de pågældende domstole måtte få kendskab til, har en sådan karakter, at de rejser rimelig tvivl i offentligheden om, hvorvidt de pågældende domstole er uimodtagelige for påvirkninger udefra, og navnlig i forhold til direkte eller indirekte påvirkninger fra den lovgivende og den udøvende magt, og om, hvorvidt de er neutrale i forhold til de interesser, som står over for hinanden²⁰.

42. Det skal i denne henseende anføres, at de sager, der indgår i denne linje i retspraksis, vedrørte »horisontale« forhold mellem den nationale domstol, der foretog en sådan undersøgelse, og den retsinstans, der var genstand for undersøgelsen. Det drejede sig nemlig om:

- forskellige afdelinger ved den samme domstol i A.K.-dommen (Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (afdelingen for arbejds- og socialforsikringsager – disciplinærafdelingen ved Sąd Najwyższy (øverste domstol)) og i W.Ż.-dommen (Izba Cywilna (afdelingen for civile sager – afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager ved Sąd Najwyższy (øverste domstol))
- en domstol og en afdeling ved en domstol af samme rang i A.B.-dommen (øverste domstol i forvaltningsretlige sager – afdelingen for civile sager og afdelingen for straffesager Sąd Najwyższy (øverste domstol))
- en domstol og en afdeling ved den samme domstol i dommen i sagen Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl.²¹ (Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa) – en afdeling ved den samme regionale domstol).

¹⁸ – Det skal erindres, at artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU pålægger alle medlemsstaterne at indføre de retsmidler, der er nødvendige for at sikre en effektiv retsbeskyttelse på de områder, der er omfattet af EU-retten som omhandlet i bl.a. chartrets artikel 47. Der skal derfor tages behørigt hensyn til sidstnævnte bestemmelse ved fortolkningen af den nævnte artikel 19. Jf. dom af 15.7.2021, Kommissionen mod Polen (Disciplinærordning for dommere) (C-791/19, EU:C:2021:596, præmis 87).

¹⁹ – Jf. bl.a. dom af 19.11.2019, A.K. m.fl. (Den øverste domstols disciplinærafdelings uafhængighed) (C-585/18, C-624/18 og C-625/18, herefter »A.K.-dommen«, EU:C:2019:982, præmis 152 og 153). Jf. ligeledes dom af 2.3.2021, A.B. m.fl. (Udnævnelse af dommere ved den øverste domstol – søgsmål) (C-824/18, herefter »A.B.-dommen«, EU:C:2021:153), af 16.11.2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl. (C-748/19 – C-754/19, EU:C:2021:931), og af 5.6.2023, Kommissionen mod Polen (Dommeres uafhængighed og privatliv) (C-204/21, EU:C:2023:442, præmis 130 og 131 og den deri nævnte retspraksis). I den sag, der førte til den sidstnævnte dom, skulle Domstolen tage stilling til, hvorvidt visse nationale bestemmelser, som forbød de nationale retsinstanser *at bedømme lovligheden af udnævnelsen af en dommer eller beføjelsen til at udøve embedet som dommer, der følger af en sådan udnævnelse, eller rejse tvivl om lovmæssigheden af retsinstanser og domstole, tilsidesatte* artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, sammenholdt med chartrets artikel 47. Domstolen lagde i sin dom bl.a. til grund, at de pågældende nationale bestemmelser, henset til deres brede og upræcise formulering, kunne forhindre en retsinstans, der skal prøve en afgørelse afsagt af en trinlavere retsinstans, i at foretage denne bedømmelse, og uanset om der skal tages stilling til dens egen sammensætning som ret i anden instans eller til sammensætningen af den lavere retsinstans (jf. *den nævnte doms præmis 217*).

²⁰ – Jf. bl.a. A.K.-dommen (præmis 153).

²¹ – Dom af 16.11.2021 (C-748/19 – C-754/19, EU:C:2021:931).

43. Domstolen har derimod ikke hidtil haft lejlighed til at udtale sig om, hvorvidt en national domstol skal kunne efterprøve, om en retsinstans, der er *hierarkisk højere*, udgør en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov som omhandlet i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU²².

44. Jeg er for mit vedkommende overbevist om, at den omstændighed, at der består et sådant hierarkisk forhold, ikke udelukker, at den førstnævnte domstol kan foretage denne efterprøvelse.

45. Selv om organiseringen af den dømmende magt i medlemsstaterne således ganske vist henhører under de sidstnævntes kompetence, gælder det ikke desto mindre, at medlemsstaterne, således som jeg allerede har redegjort for ovenfor, under udøvelsen af denne kompetence skal overholde de forpligtelser, der påhviler dem i henhold til EU-retten, herunder navnlig artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU²³. Særligt noterer jeg, at der i Domstolens praksis er blevet skabt en forbindelse mellem kravene om en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, og *princippet om forrang*. Den retlige sammenhæng er velkendt: Artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU pålægger medlemsstaterne en klar og præcis forpligtelse til at opnå et resultat, som ikke er undergivet betingelser²⁴; følgelig har *enhver* national ret pligt til under en sag, der henhører under dens kompetence, at undlade at anvende enhver national bestemmelse, der er i strid med en EU-retlig bestemmelse, som – såsom den nævnte artikel 19 – har direkte virkning i den sag, som den skal påkende²⁵. Jeg minder i denne henseende om, at den generelle antagelse, hvorefter anvendelsen af princippet om forrang kan føre til, at der vendes op og ned på det nationale retlige hierarki, går tilbage til Simmenthal-dommen²⁶ og er blevet bekræftet på ny inden for retsstatsområdet i dommen i sagen RS (Virkingen af domme afsagt af en forfatningsdomstol)²⁷.

46. Når betingelserne eller den processuelle fremgangsmåde, hvorunder afgørelser om udnævnelser vedtages, har en sådan karakter, at det fastslås, at kravene om en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, er blevet tilsidesat, kan det med andre ord ganske vist ikke indvendes, at de nationale bestemmelser, der regulerer det retlige hierarki mellem den øverste domstol og de lavere domstole, henhører under det område, der er forbeholdt medlemsstaternes procesautonomi.

47. Denne fortolkning bekræftes i Domstolens dom i Randstad Italia-sagen²⁸, som Kommissionen har henvist til i de skriftlige indlæg. Jeg minder om, at den forelæggende ret i den pågældende sag havde ønsket oplyst, hvorvidt en effektiv retsbeskyttelse af rettigheder tillagt i medfør af EU-retten var til hinder for en fortolkning i henhold til national retspraksis, hvorefter den øverste domstol i en medlemsstats retsorden ikke havde kompetence til at ophæve en dom, der var afsagt i strid med EU-retten af den øverste domstol i forvaltningsretlige sager i denne medlemsstat.

²² – Dette vanskelige spørgsmål var allerede blevet rejst i de sager, der førte til dom af 9.1.2024, G. m.fl. (Udnævnelse af dommere ved de almindelige domstole i Polen) (C-181/21 og C-269/21, EU:C:2024:1), og kendelse af 27.5.2024, Y.Ya. (Forflyttelse af dommere) (C-797/21, EU:C:2024:425). I ingen af disse to sager behandlede Domstolen imidlertid spørgsmålet, idet anmodningerne om præjudiciel afgørelse blev afvist.

²³ – Jf. bl.a. dom af 5.11.2019, Kommissionen mod Polen (De almindelige domstoles uafhængighed) (C-192/18, EU:C:2019:924).

²⁴ – Jf. A.B.-dommen (præmis 146) og W.Ż.-dommen (præmis 159).

²⁵ – W.Ż.-dommen (præmis 158).

²⁶ – Dom af 9.3.1978 (106/77, EU:C:1978:49).

²⁷ – Dom af 22.2.2022 (C-430/21, EU:C:2022:99).

²⁸ – Dom af 21.12.2021 (C-497/20, herefter »Randstad-dommen«, EU:C:2021:1037).

48. Domstolen henviste ganske vist i den pågældende dom på én gang til artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU og til princippet om procesautonomi. Vurderingen med hensyn til denne bestemmelse fremstår imidlertid i den nævnte dom yderst kortfattet, for så vidt som bestemmelsen klart var overholdt i den pågældende sag. Domstolen begrænsede sig således i det væsentlige til at fastslå, at italiensk procesret i sig selv gjorde det muligt for de berørte parter at anlægge et søgsmål ved en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, med henblik på at gøre en tilsidesættelse af EU-retten gældende for denne domstol²⁹. Dette var tilstrækkeligt til at påvise, at artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU var overholdt, eftersom denne bestemmelse, som med rette er blevet defineret som et »ekstraordinært værktøj til ekstraordinære tilfælde«³⁰, kun er relevant, såfremt det er nødvendigt at beskytte kernen i den effektive retsbeskyttelse, hvis denne er truet af en generel forringelse af retsbeskyttelsen i en medlemsstat, hvilket ikke var tilfældet i Randstad-sagen.

49. Derimod undersøgte Domstolen omhyggeligt det for den pågældende sag centrale spørgsmål om, hvorvidt EU-retten indeholder et krav om, at en medlemsstat med henblik på at afhjælpe en overtrædelse af retten til effektive retsmidler, fastsætter bestemmelser om en mulighed for at iværksætte anke af en dom afsagt af Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager, Italien) til Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol, Italien), når et sådant retsmiddel ikke er fastsat i national ret, og nåede frem til, at spørgsmålet måtte besvares benægtende. Denne retlige bedømmelse, som bl.a. blev foretaget vedrørende en bestemmelse i den afledte ret, sammenholdt med *chartrets artikel 47*, indebar ikke overraskende, at der skulle tages hensyn til medlemsstaternes procesautonomi.

50. Hvis der havde været oplysninger, der gav anledning til at antage, at italiensk procesret ikke gav adgang til en domstol, der opfyldte kravene i henhold til artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, ville det sandsynligvis ikke have været nødvendigt at efterprøve, om de pågældende nationale bestemmelser henhørte under medlemsstaternes procesautonomi, og kravet om anvendelse af EU-rettens forrang ville have gjort sig gældende.

51. Jeg er følgelig af den opfattelse, at selv om det, således som visse af de berørte parter har påpeget i retsmødet, utvivlsomt er nyt, at en højere retsinstans efterprøver, om en national domstol har status af en domstol, der forudgående er oprettet ved lov, ligger dette ikke desto mindre i direkte forlængelse af den retspraksis, hvori artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU er blevet fortolket.

52. Henset til disse betragtninger foreslår jeg Domstolen at besvare det tredje spørgsmål, som den forelæggende ret har forelagt, med, at artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU skal fortolkes således, at en national domstol skal kunne efterprøve, om en højere retsinstans opfylder kravet om en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, i denne bestemmelses forstand, under de omstændigheder, hvorunder der kan være tvivl om overholdelsen af dette krav.

²⁹ – Jf. Randstad-dommen (præmis 56, 65 og 66).

³⁰ – Jf. generaladvokat Bobeks forslag til afgørelse *Asociația »Forumul Judecătorilor Din România«* m.fl. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 og C-397/19, EU:C:2020:746, punkt 223).

Den forelæggende rets vurdering, med hensyn til hvorvidt afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager er en domstol forudgående oprettet ved lov

53. Jeg vil minde om, at det i sidste ende tilkommer den forelæggende ret at foretage en vurdering, i lyset af alle de principper, der er fastlagt i den domme fra Domstolen, der er relevante, og efter at have foretaget de nødvendige vurderinger med henblik herpå at afgøre, om alle betingelserne, hvorunder fem medlemmer af afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager, som afsagde den afgørelse, hvorved dom af 9. november 2006 blev ophævet, blev udnævnt, opfylder kravet om en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov som omhandlet i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU³¹. Dette forhold er imidlertid ikke til hinder for, at Domstolen som led i det retslige samarbejde, der er indført ved artikel 267 TEUF, og på grundlag af de sagsakter, som den råder over, forsyner en national ret med de EU-retlige fortolkningslementer, der kan være hensigtsmæssige for denne ved vurderingen af virkningerne af den nævnte artikel 19³².

54. Jeg henviser i denne forbindelse til, at Domstolen i sagen *Krajowa Rada Sądownictwa* (En dommers forbliven i sit embede)³³ fandt, at en anmodning om præjudiciel afgørelse, der var indgivet af afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager, ikke kunne antages til realitetsbehandling. Idet den støttede sig på de konstateringer og vurderinger, der var blevet foretaget dels i Menneskerettighedsdomstolens dom af 8. november 2021 i sagen *Dolińska-Ficek og Ozimek mod Polen*³⁴ og dom afsagt af *Naczelny Sąd Administracyjny* (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) den 21. september 2021, dels i *W.Ż.-dommen*, lagde Domstolen bl.a. til grund, at når samtlige de såvel systemiske som faktuelle forhold, som karakteriserede udnævnelsen til afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager af de tre dommere, der udgjorde den forelæggende instans i den sag, der førte til den nævnte dom, blev behandlet samlet, havde de til følge, at denne afdeling ikke havde egenskab af en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov som omhandlet i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, sammenholdt med chartrets artikel 47, stk. 2.

55. Hvad angår udnævnelserne af de tre ovennævnte medlemmer til afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager finder jeg det hensigtsmæssigt at erindre om de væsentligste forhold, som Domstolen lagde til grund til støtte for en sådan konklusion. For det første antog Domstolen, at disse udnævnelser havde fundet sted på grundlag af de indstillinger, der var indeholdt i afgørelse nr. 331/2018 fra domstolsrådet, som i sin nye sammensætning hidrørende fra gennemførelsen af ændringerne af lov om domstolsrådet ikke frembød tilstrækkelige garantier for, at det var uafhængigt af den lovgivende og den udøvende magt. For det andet bemærkede Domstolen, at de retsmidler, der hidtil havde været til rådighed til prøvelse af domstolsrådets afgørelser, havde været helt virkningsløse som følge af de lovgivningsmæssige ændringer af samme lovs artikel 44. For det tredje fremhævede Domstolen, at de af præsidenten for Republikken Polen foretagne udnævnelser af de nævnte dommere fandt sted, skønt eksigibiliteten af den nævnte afgørelse var blevet suspenderet ved kendelse fra *Naczelny Sąd Administracyjny* (øverste domstol i forvaltningsretlige sager), hvilket var udtryk for den udøvende magts dybe fornægtelse af den dømmende magts autoritet, uafhængighed og rolle og bevidst havde til formål at forhindre en effektiv retspleje.

³¹ – Jf. analogt dom af 16.11.2021, *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl.* (C-748/19 – C-754/19, EU:C:2021:931, præmis 74).

³² – *W.Ż.-dommen* (præmis 133).

³³ – Dom af 21.12.2023 (C-718/21, herefter »dommen i sagen *Krajowa Rada Sądownictwa*«, EU:C:2023:1015).

³⁴ – CE:ECHR:2021:1108JUD004986819.

56. Konstateringen af, at afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager ikke er en domstol, der forudgående er oprettet ved lov som omhandlet i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, sammenholdt med chartrets artikel 47, stk. 2, kan efter min opfattelse fuldt ud overføres på den foreliggende sag. Det er nemlig uden betydning, at denne konstatering blev foretaget i forbindelse med en vurdering af, hvorvidt det dommerkollegium ved den pågældende afdeling, som havde forelagt Domstolen anmodningen om præjudiciel afgørelse, var en »ret« som omhandlet i artikel 267 TEUF, eftersom rækkevidden af den uafhængighed, der kræves i så henseende, er sammenfaldende med rækkevidden af kravet om en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov³⁵.

57. Dommen i sagen *Krajowa Rada Sądownictwa* blev fulgt af flere kendelser, hvori Domstolen med den samme begrundelse konkluderede, at anmodninger om præjudiciel afgørelse, der var indgivet af afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager, som helt eller delvist var sat af medlemmer, der var blevet udnævnt under samme omstændigheder som dem, der var omhandlet i den nævnte dom, ikke kunne antages til realitetsbehandling³⁶. De fem dommere, der sammen med to nævninge udgjorde dommerkollegiet ved den pågældende afdeling i den foreliggende sag, var imidlertid også blevet udnævnt under sådanne omstændigheder.

58. Det skal tilføjes, at den omstændighed, at to nævninge havde sæde i det pågældende dommerkollegium, er uden betydning, for så vidt som tilstedeværelsen af en enkelt dommer, der var blevet udnævnt til afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager under samme omstændigheder som dem, der blev undersøgt i dommen i sagen *Krajowa Rada Sądownictwa*, er tilstrækkelig til, at den nævnte afdeling ikke havde status som en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov³⁷.

59. Med forbehold af de endelige vurderinger, som det påhviler den forelæggende ret at foretage, følger det heraf, at undersøgelsen af lovligheden af sammensætningen af afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager, der afsagde dommen af 20. oktober 2021, bør føre til den konklusion, at denne afdeling ikke opfylder kravene til en domstol, der forudgående er oprettet ved lov som omhandlet i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU.

Om det fjerde spørgsmål

60. Det fjerde spørgsmål vedrører den virkning, som EU-retten tillægger enhver afgørelse, der måtte være truffet af en instans, som ikke har status som en domstol, der forudgående er oprettet ved lov. Nærmere bestemt ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU skal fortolkes således, at den pågældende nationale domstol i et sådant tilfælde er forpligtet til at se bort fra en sådan afgørelse eller at anse den for at være ugyldig.

³⁵ – Dette kan forklares ved, at dommen i sagen *Krajowa Rada Sądownictwa* anvender den retspraksis, der udgår fra dom af 29.3.2022, *Getin Noble Bank* (C-132/20, EU:C:2022:235), og hvorefter den uafhængighed, der er uløseligt forbundet med begrebet »ret« som omhandlet i artikel 267 TEUF, er en formodning, og denne formodning kan afkræftes, når en endelig retsafgørelse, som er truffet af en national eller international ret, fører til, at det lægges til grund, at den retsinstans, der undersøges, ikke har status som en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov som omhandlet i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU og i chartrets artikel 47, stk. 2.

³⁶ – Jf. kendelse af 9.4.2024, *T. (Audiovisuelle programmer for børn)* (C-22/22, EU:C:2024:313), af 29.5.2024, *Prokurator Generalny (Særligt retsmiddel i Polen II)* (C-43/22, EU:C:2024:459), af 29.5.2024, *Rzecznik Praw Obywatelskich (Særligt retsmiddel i Polen)* (C-720/21, EU:C:2024:489), og af 21.6.2024, *Kancelaria B.* (C-810/23, EU:C:2024:543).

³⁷ – Dommen i sagen *Fornyet prøvelse Simpson* (præmis 69-75).

Den væsentligste tvivl, som den forelæggende ret har givet udtryk for

61. Det konstateres indledningsvis, at den forelæggende ret finder det vanskeligt at vælge mellem to mulige fortolkninger af den omhandlede bestemmelse.

62. På den ene side anerkender den forelæggende ret, at omfanget og grovheden af tilsidesættelserne i forbindelse med udnævnelsesproceduren og den systemiske karakter af de deraf følgende virkninger i den foreliggende sag ville kunne begrunde en automatisk vurdering af virkningerne af et sådant organs virksomhed, således at enhver retsafgørelse, der måtte være afsagt af dette, ikke ville være en dom i lovens forstand (*sententia non existens*). Ifølge den forelæggende ret kan W.Ż.-dommen, der ligeledes vedrører retstilstanden i Polen og bl.a. sammensætningen af afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager, bestyrke en sådan fortolkning.

63. På den anden side er den forelæggende ret af den opfattelse, at en automatisk vurdering af virkningerne af en afgørelse, der er vedtaget af et dømmende organ, som er ulovligt sammensat, ville kunne føre til tilsidesættelse af andre principper, navnlig vedrørende retssikkerhed og retskraft.

64. Den forelæggende ret har i denne henseende bl.a. gjort opmærksom på, at spørgsmålet om den tid, der er forløbet, som en faktor, der gør behovet for en sådan automatisk vurdering mere relativ, har været genstand for dommen i sagen Ástráðsson mod Island. Imod argumentet om, at fraværet af en frist til at anfægte en ulovlighed i forbindelse med proceduren for udnævnelse til dommerembeder ville have til virkning, at sådanne udnævnelser ville kunne anfægtes i det uendelige af en person, der måtte påberåbe sig retten til adgang til en domstol, der forudgående er oprettet ved lov, præciserede Menneskerettighedsdomstolen, at »efterhånden som tiden går, vil beskyttelsen af retssikkerheden i den afvejning, der skal foretages, blive tillagt større vægt i forhold til borgerens ret til adgang til en »domstol forudgående oprettet ved lov«³⁸.

Den retlige skæbne for en retsafgørelse, der er vedtaget af en retsinstans, som ikke har status som en »domstol forudgående oprettet ved lov«

65. Det er vigtigt at præcisere, at spørgsmålet om *virkningerne* af den judicielle virksomhed, der udøves af et organ, som ikke er en domstol forudgående oprettet ved lov, ikke blev behandlet af Domstolen i dommen i sagen Fornytt prøvelse Simpson, idet den ulovlighed, der påvirkede den retslige udnævnelsesprocedure i den pågældende sag, ikke blev anset for at være tilstrækkeligt grov til, at der kunne fastslås en tilsidesættelse af kravet om en domstol, der forudgående er oprettet ved lov.

66. For mere nylig tog Domstolen stilling til dette spørgsmål i W.Ż.-dommen. Det er efter min opfattelse bydende nødvendigt nøje at afgrænse rækkevidden af den besvarelse, der blev givet i denne dom. Med henblik herpå skal der foretages en udførlig sammenfatning af de faktiske omstændigheder, der førte til dommen.

67. I hovedsagen havde W.Ż., der er dommer ved Sąd Okręgowy w K. (den regionale domstol i K., Polen), påklaget en afgørelse, hvorved den pågældende var blevet forflyttet til en anden afdeling ved samme ret uden sit samtykke, til domstolsrådet. Domstolsrådet havde vedtaget en afgørelse, hvorved det var blevet fastslået, at det var ufornuddent at træffe afgørelse i sagen. W.Ż. havde efterfølgende anlagt sag til prøvelse af den pågældende afgørelse ved afdelingen for ekstraordinær

³⁸ – Dommen i sagen Ástráðsson mod Island, § 252.

prøvelse og offentlige sager ved Sąd Najwyższy (øverste domstol). I denne forbindelse havde W.Ż. ligeledes fremsat en begæring om, at alle dommere ved den pågældende afdeling blev erklæret inhabile på grund af, at de ikke var uafhængige og upartiske, idet denne inhabilitetsindsigelse skulle behandles af Izba Cywilna (afdelingen for civile sager) ved Sąd Najwyższy (øverste domstol).

68. Det søgsmål, der var blevet anlagt til prøvelse af den nævnte afgørelse fra domstolsrådet, var blevet afvist ved kendelse afsagt af en dommer ved afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager (herefter »den omtvistede kendelse«), der traf afgørelse som enedommer uden at have rådet over sagsakterne og uden at have hørt W.Ż. Izba Cywilna (afdelingen for civile sager) ved Sąd Najwyższy (øverste domstol) fastslog for sit vedkommende i en sammensætning med tre dommere, at den nævnte kendelse var blevet afsagt i strid med den bestemmelse i national ret, som forbød at træffe en afgørelse, hvorved sagens behandling afsluttes, så længe der ikke var truffet afgørelse om en inhabilitetsindsigelse mod en dommer, samt under tilsidesættelse af W.Ż.s ret til forsvar.

69. Domstolen konkluderede i sin dom, at den forpligtelse, der påhvilede den nationale domstol til at sikre den fulde virkning af artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, krævede, at den omtvistede kendelse blev anset for at være ugyldig³⁹. Det fremgik nemlig af sagsakterne, at hvis den pågældende kendelse blev fastslået at være eksisterende, skulle den for Izba Cywilna (afdelingen for civile sager) ved Sąd Najwyższy (øverste domstol) verserende inhabilitetssag have været afsluttet ved en afgørelse om, at det var ufornuddent at træffe afgørelse som følge af, at sagen var uden genstand. Hvis den omtvistede kendelse derimod blev fastslået at være en nullitet, ville dette have indebåret, at den pågældende afdeling var forpligtet til at behandle den af W.Ż. rejste inhabilitetsindsigelse. Det var således ifølge Domstolen begrundet at anse kendelsen for at være en nullitet, for så vidt som dette viste sig at være absolut nødvendigt, henset til den processuelle situation, der var omhandlet i den pågældende sag, for at sikre EU-rettens *forrang*⁴⁰.

70. Domstolen præciserede endvidere – og dette er afgørende – at »der ikke i det foreliggende tilfælde [er] noget hensyn vedrørende retssikkerhedsprincippet eller en angivelig retskraft [af den omtvistede kendelse], som med føje kan påberåbes med henblik på at forhindre en ret som [den forelæggende ret] i at anse en sådan kendelse for at være ugyldig«⁴¹.

71. Det følger af W.Ż.-dommen dels, at fastlæggelsen af den retlige skæbne for retsafgørelser såsom den omtvistede kendelse og afgørelsen fra domstolsrådet bør være vejledt af behovet for at sikre den fulde virkning af retsbeskyttelsen af de berørte parter (og EU-rettens forrang), dels at det er den ret, som har fastslået den pågældende tilsidesættelse, der skal opnå dette resultat ved at foretage et valg inden for den »palet« af mulige virkninger, som er fastsat i national ret⁴².

72. Jeg vil på denne baggrund anføre to betragtninger vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt virkningerne af den virksomhed, der udøves af en retsinstans, som ikke er en domstol forudgående oprettet ved lov, bør vurderes automatisk – et spørgsmål, der er centralt for den tvivl, som den forelæggende ret har givet udtryk for.

³⁹ – Min efterfølgende redegørelse er støttet på den antagelse, at begrebet »ugyldig« henviser til, at en retsafgørelse er en nullitet, hvilket efter min opfattelse svarer til en nøjagtig fortolkning af W.Ż.-dommen.

⁴⁰ – W.Ż.-dommen (præmis 161).

⁴¹ – W.Ż.-dommen (præmis 160).

⁴² – Metaforen om »paletten« er hentet i den fremragende artikel fra M. Dougan, »The primacy of Union law over incompatible national measures: Beyond disapplication and towards a remedy of nullity«, i *Common Market Law Review*, bind 59, nr. 5, 2022, s. 1321.

73. For det første kan W.Ż.-dommen ikke fortolkes således, at enhver retsafgørelse, der er vedtaget af en national retsinstans, som ikke har status som en »domstol forudgående oprettet ved lov«, bør anses for at være en nullitet. Som led i den samarbejds mekanisme, der er indført ved de præjudicielle forelæggelser, henhører vurderingen af en sådan retsafgørelses retlige skæbne under den nationale domstol, som har fastslået, at der savnes en sådan status, således at forstå at den pågældende domstol er forpligtet til at udøve sin kompetence i så henseende for at sikre den effektive retsbeskyttelse af de berørte parter.

74. Endvidere understøttes denne konstatering efter min opfattelse af dommen i sagen YP m.fl. (Ophævelse af immunitet og suspension af en dommer)⁴³. Domstolen var blevet anmodet om en vurdering af, hvilken retlig skæbne der skulle gælde for en afgørelse, der var truffet af Izba Dyscyplinarna (disciplinærafdelingen) ved Sąd Najwyższy (øverste domstol) – hvis uafhængighed og upartiskhed ikke var sikret – og hvori der var givet tilladelse til indledning af en straffesag mod en dommer ved de almindelige domstole, der virkede som enedommer i en omfattende straffesag, som nærmede sig sin afslutning, og hvorved samme dommer samtidig var blevet suspenderet og havde fået nedsat sit lønvederlag. Domstolen konkluderede i denne henseende, at den forelæggende ret på grund af, at den pågældende afgørelse var i strid med artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, var forpligtet til at *undlade* at anvende afgørelsen⁴⁴, ikke til at anse den for at være ugyldig.

75. For det andet følger det efter min opfattelse af W.Ż.-dommen⁴⁵, at den fulde virkning af artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU er til hinder for, at retsafgørelser, der er vedtaget af en retsinstans, som ikke er en domstol forudgående oprettet ved lov, vedbliver med at have virkninger mellem sagens parter. Den effektive retsbeskyttelse af borgeren kræver nemlig, at den nationale domstol, for hvilken sagen er indbragt, i det mindste ser bort fra sådanne retsafgørelser, og retssikkerhedsprincippet eller princippet om retskraft kan ikke give hjemmel til en modstridende konklusion.

76. Hvad angår princippet om retskraft er jeg fuldt ud bevidst om den betydning, som dette princip har både i Unionens retsorden og i de nationale retsordener. Som Domstolen gentagne gange har fastslået, gør såvel hensynet til at sikre en stabil retstilstand og stabile retlige relationer som retsplejehensyn det påkrævet, at retsafgørelser, der er blevet endelige, efter at de hjemlede appelmuligheder er udnyttet, eller efter at appelfristerne er udløbet, ikke længere kan anfægtes. Følgelig er en national domstol ikke efter EU-retten forpligtet til at undlade at anvende nationale processuelle regler, hvorved en retsafgørelse tillægges retskraft, uanset at dette ville gøre det muligt at afhjælpe en national situation, der er i strid med EU-retten⁴⁶.

77. Det skal imidlertid erindres, at ifølge Domstolen udtrykker artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU en klar og præcis forpligtelse til at opnå et *resultat*, som ikke er undergivet betingelser, og enhver national ret har pligt til inden for rammerne af sine kompetencer at sikre den *fulde virkning* af denne bestemmelse. Heraf kan, som allerede anført i dette forslag til afgørelse, udledes, at fra det øjeblik det konstateres, at en retsinstans ikke opfylder et af de krav, der følger af den nævnte bestemmelse, mister ethvert argument, der måtte være støttet på medlemsstaternes procesautonomi, sin relevans, således at retskraft fra afgørelser afsagt af en sådan instans må vige.

⁴³ – Dom af 13.7.2023 (C-615/20 og C-671/20, herefter »YP-dommen«, EU:C:2023:562).

⁴⁴ – YP-dommen (præmis 65). Jf. ligeledes dom af 6.3.2025, D.K. (Fritagelse af en dommer fra dennes forpligtelser), C 647/21 og C 648/21, EU:C:2025:143, præmis 92.

⁴⁵ – På samme måde som i W.Ż.-dommen præciserede Domstolen i YP-dommens præmis 70, at der ikke var noget hensyn vedrørende retssikkerhedsprincippet eller den pågældende afgørelses angivelige retskraft, som med føje kunne påberåbes med henblik på at forhindre bl.a. den forelæggende ret i at undlade at anvende en sådan afgørelse.

⁴⁶ – Jf. bl.a. dom af 24.10.2018, XC m.fl. (C-234/17, EU:C:2018:853, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).

78. En sådan fortolkning er forståelig under hensyntagen til værdien af retsstaten, der nævnes i artikel 2 TEU og konkretiseres i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU⁴⁷, og som ifølge Domstolen udgør den grundlæggende præmis, som den EU-retlige konstruktion er baseret på⁴⁸. Den foreliggende situation synes således at være sammenlignelig med situationer, hvor Domstolen under henvisning til bl.a. princippet om *effektiv virkning* konkluderede, at en endelig national retsafgørelse, der var i strid med en EU-retlig bestemmelse, ikke kunne anvendes⁴⁹.

79. Under disse omstændigheder bør kravet om at opnå en effektiv retsbeskyttelse nødvendigvis have forrang for princippet om retskraft.

80. Det skal videre anføres, at det ganske vist synes at fremgå af dommen i sagen *Ástráðsson mod Island*, at ulovligheder, der måtte være begået i forbindelse med retslige udnævnelser, og som indebærer en tilsidesættelse af retten til adgang til en domstol, der forudgående er oprettet ved lov, ikke påvirker selve eksistensen af afgørelser afsagt af en retsinstans, der er ulovligt sammensat, og ikke nødvendigvis fører til, at der gælder en forpligtelse til at annullere den af den pågældende retsinstans afsagte afgørelse, navnlig ikke hvis afgørelsen har opnået *retskraft*⁵⁰.

81. Jeg vil gerne medgive, at den fortolkning, der foreslås i dette forslag til afgørelse, i denne henseende ikke svarer til den, der følger af dommen i sagen *Ástráðsson mod Island*. Dette giver imidlertid ikke anledning til problemer, når henses til det krav om sammenhæng, der følger af chartrets artikel 52, stk. 3⁵¹, eftersom denne fortolkning vedrører virkningerne af, at der fastslås en tilsidesættelse af retten til adgang til en domstol, der forudgående er oprettet ved lov, og ikke rækkevidden af denne ret.

82. Under alle omstændigheder tillader jeg mig i denne henseende at påpege, at Domstolens rolle, i forbindelse med at den træffer afgørelse i præjudicielle sager, er at give de nationale domstole forudgående anvisninger, med hensyn til hvorledes EU-retten skal anvendes, og ikke efterfølgende at afgøre, om der er tale om en tilsidesættelse i en konkret sag, således som det er tilfældet for Menneskerettighedsdomstolen. Hvad således angår kravene om en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, har Domstolen betroet de nationale domstole, som er almindelige domstole, der anvender EU-retten, opgaven med at kontrollere, om disse krav er overholdt, og, hvor det er relevant, genoprette den effektive retsbeskyttelse i de pågældende medlemsstater. En sådan opgave har en særlig betydning, når der er tale om retssystemer, der såsom retssystemet i Polen er ramt af dyb krise, og hvor specifikke ulovligheder i forbindelse med de retslige udnævnelsesprocedurer skyldes en mere generel udvikling, der går i retning af at svække og undertiden endog nedbryde magtbalancemekanismen i den nationale retsorden. Under disse omstændigheder ville en hensyntagen til retskraft på bekostning af den effektive retsbeskyttelse af borgeren og dennes ret til adgang til en lovmæssig domstol hindre udførelsen af den ovennævnte opgave, som er betroet de nationale domstole, uden at princippet om retskraft af den grund ville opfylde sin egentlige funktion. Det er nemlig givetvis ikke

⁴⁷ – Jf. dom af 27.2.2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, særligt præmis 32).

⁴⁸ – Jf. udtalelse 2/13 (Unionens tiltrædelse af EMRK) af 18.12.2014 (EU:C:2014:2454, præmis 166 og 167).

⁴⁹ – Jf. bl.a. dom af 18.7.2007, *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434, præmis 62), af 16.12.2008, *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, præmis 93), og af 17.5.2022, *Ibercaja Banco* (C-600/19, EU:C:2022:394, præmis 50).

⁵⁰ – I slutningen af § 252, som den forelæggende ret ikke har henvist til, præciserede Menneskerettighedsdomstolen, at der i den afvejning, der skal foretages, »[naturligvis også bør] tages hensyn til [...] de relevante lovbestemte frister, som i henhold til de kontraherende parters nationale lovgivning måtte være gældende for anfægtelser af en sådan karakter«.

⁵¹ – I henhold til denne bestemmelse: »I det omfang dette charter indeholder rettigheder svarende til dem, der er sikret ved den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende rettigheder, undertegnet i Rom den 4.11.1950, har de samme betydning og omfang som i konventionen. Denne bestemmelse er ikke til hinder for, at EU-retten kan yde en mere omfattende beskyttelse.«

hensigten, at retskraft skal kunne sikre stabiliteten i retssystemer, der har lidt så stor skade, og i forbindelse med sådanne retssystemer fremmer dette princip på ingen måde offentlighedens tillid til retsvæsenet.

Anvendelse i den foreliggende sag

83. Henset til det ovenstående er jeg af den opfattelse, at såfremt den forelæggende ret måtte fastslå, at det kollegium ved afdelingen for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager, der afsagde dom af 20. oktober 2021, ikke er en domstol forudgående oprettet ved lov, bør den forelæggende ret undlade at anvende artikel 398²⁰ i Kodeks postępowania cywilnego (den civile retsplejelov, Polen)⁵², som forpligter den til at følge den fortolkning af loven, som Sąd Najwyższy (øverste domstol) har givet i samme sag⁵³. Hvad angår dom af 20. oktober 2021 er den forelæggende ret forpligtet til at se bort herfra eller, når dette er absolut nødvendigt, henset til den omhandlede processuelle situation, for at sikre EU-rettens forrang, at anse den for at være ugyldig. Valget af én af disse virkninger bør være foreneligt med de muligheder, der gives i polsk ret, og være vejledt af formålet om at sikre det berørte retssubjekt, dvs. selskabet AW »T«, en effektiv retsbeskyttelse som omhandlet i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU.

84. Den forelæggende ret skal følgelig efter min opfattelse afholde sig fra at påføre fuldbyrdelsespåtegningen på den af Sąd Najwyższy (øverste domstol) afsagte dom af 20. oktober 2021, således at dens dom af 9. november 2006 kan genvinde sin endelige karakter i forhold til selskabet »R«.

85. Denne konklusion er absolut nødvendig, uagtet at dom afsagt af Sąd Najwyższy (øverste domstol) den 20. oktober 2021 i henhold til national ret har opnået retskraft. En sådan konstatering synes at være særlig begrundet i den foreliggende sag. Det skal nemlig erindres, at den nævnte dom var blevet afsagt efter en procedure med henblik på retslig prøvelse af endelige afgørelser fra bl.a. de almindelige domstole, benævnt ekstraordinær appel. En sådan appel, som kan iværksættes af flere offentligretlige enheder, heriblandt generalstatsadvokaten, af en række grunde, som er angivet nærmere i den relevante polske lovgivning, giver mulighed for at annullere endelige afgørelser, som er vedtaget nær ved 25 år tidligere. Retsmidlet har af denne grund været genstand for hård kritik fra Kommissionen⁵⁴ og Den Europæiske Kommission for Demokrati gennem Ret (Venedigkommissionen)⁵⁵ netop i forhold til dets overensstemmelse med *retssikkerhedsprincippet*.

86. Følgelig ville det imidlertid i det mindste være paradoksalt at lægge til grund, at en dom, der udgør afslutningen på en sag, der er anlagt ved anvendelse af et ekstraordinært retsmiddel, skulle bevare sin gyldighed med den begrundelse, at den har opnået retskraft.

⁵² – Dz. U. 1964, pos. 296.

⁵³ – Den pågældende bestemmelse har følgende ordlyd: »Den ret, hvortil sagen er blevet hjemvist, er bundet af den fortolkning af lovgivningen, som Sąd Najwyższy (øverste domstol) har foretaget i samme sag. Det er ikke muligt at støtte en kassationsanke til prøvelse af en afgørelse, der er afsagt efter en fornyet behandling af sagen, på grunde, som måtte være i strid med den fortolkning af lovgivningen, som Sąd Najwyższy (øverste domstol) har foretaget i sagen.«

⁵⁴ – Begrundet forslag i henhold til artikel 7, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Union vedrørende retsstatsprincippet i Polen – Forslag til Rådets afgørelse, hvorved det fastslås, at der er en klar fare for, at Republikken Polen groft overtræder retsstatsprincippet, COM(2017) 835 final, s. 25-27.

⁵⁵ – Udtalelse CDL(2017) 035 (punkt 58, 63 og 130).

87. Under henvisning til det ovenstående foreslår jeg Domstolen at besvare det fjerde spørgsmål med, at artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU og princippet om EU-rettens forrang skal fortolkes således, at en national domstol, der har afsagt en dom, som i en sag, der er anlagt ved anvendelse af et ekstraordinært retsmiddel, er blevet ophævet af en højere retsinstans, som har hjemvist sagen til den pågældende nationale domstol til fornyet behandling, skal se bort fra den af den højere retsinstans afsagte dom eller, når dette er absolut nødvendigt, henset til den omhandlede processuelle situation, for at sikre EU-rettens forrang, anse dommen for at være ugyldig, såfremt den ikke kan anses for at hidrøre fra en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov som omhandlet i den nævnte artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU.

II. Forslag til afgørelse

88. Henset til det ovenstående foreslår jeg Domstolen at besvare det tredje og det fjerde præjudicielle spørgsmål, som Sąd Apelacyjny w Krakowie (appeldomstolen i Krakow, Polen) har forelagt, som følger:

»1) Artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU

skal fortolkes således, at

en national domstol skal kunne efterprøve, om en højere retsinstans opfylder kravet om en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, i denne bestemmelses forstand, under omstændigheder, hvor der er tvivl om overholdelsen af dette krav.

2) Artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU og princippet om EU-rettens forrang

skal fortolkes således, at

en national domstol, der har afsagt en dom, som i en sag, der er anlagt ved anvendelse af et ekstraordinært retsmiddel, er blevet ophævet af en højere retsinstans, som har hjemvist sagen til den pågældende nationale domstol til fornyet behandling, skal se bort fra den af den højere retsinstans afsagte dom eller, når dette er absolut nødvendigt henset til den omhandlede processuelle situation for at sikre EU-rettens forrang, anse dommen for at være ugyldig, såfremt den ikke kan anses for at hidrøre fra en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov som omhandlet i den nævnte artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU.«